

LA UNIÓ INDUSTRIAL A LA VEU D'INCA. 1915-1917

Ma. Magdalena Martorell Palou

El treball consisteix en el buidatge de premsa per apropar-nos a l'estudi de la indústria del calçat i el seu entorn. El present article pretén ésser una passa més per al seu coneixement. El tret que presenta són un punt de partida per a altres recerques.

La Veu d'Inca. Setmanari popular. És una publicació que comença el dia 2 de gener de 1915 amb el número 1. Acaba el 23 de juny de 1917 amb el número 130. Neix com a periòdic inquer. És la continuació de l'anterior publicació *Ca Nostra*, que s'acomiada, el desembre de 1914, amb el número 340. El fons consultat es troba a l'hemeroteca de la Biblioteca Municipal d'Inca. Signatura D-3078.

La *Veu d'Inca* a l'escomesa fa esment que "la nostra indústria creix de cada dia més i més, el nostre comerç és de cada dia més important..."

La Unió Industrial d'Inca.¹ Apareix a la publicació *Ca Nostra* el setembre de 1914, és la primera notícia de la seva constitució:

"Se funda en Inca una sociedad de patronos industriales, con el nombre de Unión Industrial de Inca.² Claro està que tal sociedad es una consecuencia lògica y necesaria de la asociación obrera. Cuando los obreros se asocian, para defender sus intereses, los patronos tienen derecho a hacer otro tanto..."

1 - Consultat a l'Arxiu del Regne de Mallorca. Govern civil. Associacions. No se n'ha localitzat l'acta de constitució ni els estatuts.

Trobam una referència que està integrada a la Federación Patronal de Mallorca.

2 - *Ca Nostra*, Inca, 5 de setembre de 1914, p. 3.

La Unió Industrial queda constituïda “a un pis del Carrer de Palmer que cau damunt la tenda de Sant Josep”.

La Direcció, la constitueix una junta directiva de la societat general, i una junta de cada una de les seccions: sabaters, fusters, ferrers i comerciants de teixits.

“Els presidents de les juntes de gremi són membres nats de la Junta Directiva. El President de la Junta Directiva: L'Amo'n Pere Cortés Miró. Vice president: Mestre Antoni Fluxà Figuerola.

Contador-Depositari: M. Miquel Beltran Llompart; Secretari: L'Amo'n Joseph Pujol Martorell; Vice-secretari: M. Miquel Pujades Martorell; Vocals: M. Miquel Ferragut Ramis, M. Antoni Pujades Ferrer, l'Amo'n Bartomeu Cabrer Figuerola, M. Jaume Ferrer Garí, M. Guillem Truyol Coll, l'Amo'n Jaume Cortés Valls.³

La secció de sabaters la formen: President Mestre Antoni Fluxà Figuerola.

Vice-president: Mestre Mateu Pujades Estrany.

Secretari: Mestre Miquel Pujades Martorell.

Vice-secretari: Mestre Bartomeu Payeras.

Vocals: M. Jaume Garau Estrany, M. Jordi Llobera Ramis, M. Juan Coll Socias, M. Antoni Llobera Payeras, M. Llorens Ramis Garriga.”

Un dels primers objectius de la societat era aconseguir que el servei del vagó correu del tren d'Inca a Palma tengués més cabuda i la producció diària dels sabaters no es quedàs a terra. S'aconsegueix un vagó tancat per al servei de paquets postals. La societat, reunida en:

“Junta General, presidint D. Antoni Fluxà, Vice-president. S'acordà fer constar en acte d'agraïment de la Societat envers el Senyor Governador per. Haver alcançat un ampla servici de paquets postals a d'Inca a Palma, fent extensió el seu encomiat a la Companyia del Ferro-carril de Mallorca i a la Comissió que va anà a gestionar l'assunto.”⁴

Aquest és un dels trets més importants per a la comercialització i l'exportació del calçat.

La Unió dóna impuls i participa en la gestió de subscripcions per tenir un ample servei telegràfic i aconseguir la implantació de xarxa telefònica (de les 80 cases abonades al telèfon que està en projecte, 40 de les subscripcions han estat presentades per la Unió Industrial inquera). S'estendrà a més el cable telefònic entre Mallorca i Menorca.

És un període de vagues. El setmanari publica una carta de la Unió amb relació a les coaccions fetes als obrers que vulguin treballar.

A *La Veu d'Inca* apareixen notícies relacionades amb la indústria en general o amb la Unió Industrial en particular, com són: “la nova xerxa de més potència, per donar corrent d'electricitat tot el dia per motors industrials, que realitza la Propagadora Balear de Alumbrado. Sols hi haurà aturades de 5 a 6 del matí, de 12 a 2, i els dies festius”; la

3 - *Ca Nostra*, Inca, 19 de setembre de 1914, p. 3.

4 - *Ca Nostra*, Inca, 7 de novembre de 1914, p. 3.

instal·lació de maquinàries de fer sabates a les fàbriques l'amo Antoni Fluxà, l'amo Bartomeu Payeras i l'amo Joan Gelabert; la construcció d'una nova sala a la fàbrica de teixits de l'amo Vicens Enseñat, de 1.200 m quadrats, on cabran 100 telers. Disposa de dues màquines de vapor de gran potència que necessiten grans corrents d'aigua, tot i que tinguin gran cabdal s'haurà d'obrir un nou pou artesià.

Aspectes de caire social

Visita del governador militar a la fàbrica de calçat de luxe de D. Joan Gelabert:

Conferència del cap de l'Estació Enològica de Felanitx, amb presència dels principals vinaters d'Inca. El president de la Unió D. Pere Cortés expressa que la societat també era fundada per un deure social i de cultura en benefici de la ciutat per perfeccionar "totes les nostres indústries fins arribar al grau més alt de adelantament per altra part convida als vinaters a agremiar-se".

Els empresaris, a la festa dels Reis al cine del capvespre, organitzen una rifa de juguetes i conviden la recent creada secció inquera dels al·lots, guaites o exploradors catòlics. Es crea la Creu Roja i D. Pere Cortés n'és un dels vicepresidents.

Notícies relacionades amb l'exterior:

Publicació d'una notícia en referència a la fàbrica de calçats d'Antonio Ferrer Estrany a Xile, que produeix 8.000 parells de sabates al dia. És visitada pel president de Xile.

Emigració d'obriers sabaters a França:

Algunes fàbriques tenen l'empresa de fer polsequins per a l'exèrcit francès a 10 reals, hi ha molta demanda, els fadrins de botigues de parroquià prefereixen fer polsequins.

Modernització en altres sectors:

La societat de propietaris "Teatre d'Inca" compra una màquina de la casa Gaumont per a la projecció de cine. És la més perfeccionada de Mallorca. L'editor de *La Veu d'Inca* (Miquel Duran) ha encarregat a la Casa Neufville de Barcelona una nova tipografia.

Modernització en comunicacions a Mallorca:

Palma. La societat de tramvies elèctrics adquireix a la casa A.E.G. 11.000 m de línia aèria i de via, a més de 13 cotxes automotors i sis de remolc. El tramvia elèctric serà una gran millora a Palma.

És aprovat el projecte de ferrocarril entre Manacor i Artà.

És presentat el projecte de carretera entre Sóller i Lluc.

Podríem dir que estem un procés de canvi i transformació cap a la modernització industrial.

APÈNDIX

“El Sopà de ‘La Unió Industrial’”

La Veu d’Inca. Any I Núm. 4

23 Janer 1915

Ecos de *Ca-nostra*, p. 3

“Amb l’objecte de celebrar d’una manera solemne la fundació de la societat ‘La Unió Industrial’, el dia de Sant Sebastià, s’uniren els seus socis, per fer un sopà de companyarisme. A dues llargues taulades pareleles prengueren lloc centenars de patrons, i a una taula testera s’assagué la presidència. Aquesta la constituïa l’Amon Pere Cortés, President de la societat. L’Amon Antoni Fluxà, President del Gremi de sabaters, Mestre Miquel Ferrgut P. de G. de Fusters; l’Amon Josep Balaguer P. de G. de Forners; l’Amon Bartomeu Cabrer P de G de tenders de robes; Mestre Antoni Pujades P. de G. Ferrers, Mestre Simó Reus P. de G de capallers i l’Amon Joseph Pujol P de G de curtidors.

El menú, servit per l’Amon del Hotel Domingo, va esser bò i abundant. An els postres regueren 10 botelles de conyac que regalava el President de la Societat, S’inicien els brindis.

L’Amon Joseph Pujol. Compara les indústries d’Inca a un camp abandonat que un homo intel·ligent pren pel seu compte i li fá produir grans rendiments. L’Amon Antoni Fluxà, diu, ès haches homo que ha treballat tant en la constitució d’aquesta Societat que serà molt beneficiosa al comerç i a la indústria d’Inca.

L’Amon Antoni Fluxà. Contestant an En Pujol, diu, que va ser Mestre Miquel Pujades (Maieta) el promotor i a ne qui ès degut que la Societat haja anat tant avant.

L’Amon Joan Gelabert. Comensa dient que si’ls socis pagaven el sopar els discursos anaven gratis i que no e-hi havia lloc a reclamacions si ho feiem malament.

Diu que la Ciutat d’Inca ès una població fanera i treballadora, que per l’intel·ligència i caràcter econòmic dels seus fills té condicions de primera força pel desplaçament del progrés; però desgraciadament, li faltava lo principal, li manca instrucció.

Atribueix a falta d’instrucció l’expectacle trist que moltes vegades estàm presenciant.

Es un fadrí que haurà treballat 10, 12, 15 anys a una casa, desde la seva infància. Es estimat del mestre e éll estima la casa, i succeix que en un moment donat tot l’amor es converteix amb odi, sens més raó en que apropiar-se que eun *quidam* qualsevol li ha dit que’l principal los explota i que derruyen rebelar-se contra éll.

Si els obrers estassen medianament instruits no los bastaria tant poca cosa per deixar-se embaucar; pessarien les coses millor.

L’orador opina que’s necessitaràn 20 anys per lograr aquell grau de cultura que’l poble

deuria tenir.

Noltros, seguéis dient, que dúim la presentació del treball, que treballam, es més, que som la intel·lectualitat del treball, hauríem de veure com subsanam la ignorancia de nostros obrers. Per lograr-ho aconsella als patrons que no admetin en sos tallers a cap aprenent que no sabi llegir i escriure a fi de estirpar als analfabets.

Mestre Miquel Pujadas. Justa és la causa dels obrers; ells també han de menjar i tenen pret a la vida. Els patrons no estàn contra ells. Jo som estat obrer i era el primer defensor dels seus drets; però es precis fer-los comprendre que'ls patrons sols tenen un tant per cent damunt la feina i que estàn espostas a moltes pèrdues, com efectivemnet tenim.

Demostra gens entusiasmes per la Societat considera que les derreries de l'any 1914 serà una fetxa memorable pels grans bens que durà a la ciutat d'Inca lo novella Societat.

En Jaume Ensenyat. Digué que estava assistint a un dels actes més grans que ha presenciats en la seva vida, com es la inauguració solemne d'una sociedad patrona, sens diferencies de partits, pel millorament de les industries. Els sacrificis que han fet els seus fundadors no tenen importancia quant se tracta de l'engrandiment d'un pobles, com està encaminada esser-ho la novella sociedad.

Manifesta, que no solament els obrers deven ser instruits, sino que'ls patrons també deven procurar alcansar tot el grau de cultura posible.

Que'ls qui entenen bé el seu ofici no es deven dormir damunt els llorers. Gastando, se ahorra, diu, procurant el millor perfeccionament dels seu ofici o fàbrica, fent les coses científicament i fugint dels rutinarismo.

Ofereix els seus coneixements mecànics als socis.

Senyala con un perill de la sociedad la política local, Aixà com la practiquen Inca. La política, afegeix, es un retràs dels pobles; és la infacció de les energies que ataca més terriblement la població, que'ls microbis de la tisis que tantes víctims causa cad'any a Inca. La política és el rodillo que arrassa i mata en flor totes les iniciatives de bellesa i d'engrandiment i es precis destruí tot haches estat de coses.

Compara la sociedad a una doncella hermosa que té molts de galans que li fan la cort. Si ella escolta tots els piropos d'uns i les falagadures dels altres està perduda ; però si ella sab guar-se esquivant les pretensions dels qui volen enganyar-la serà bona i honrada. La sociedad idò tindrà aquests galans polítics que la voldran enganyar. Noltros només devem treballar per la reforma dels gremis i l'engrandiment del poble.

Después estengué amb altres consideracions encaminades a sostenir els entusiasmes d'ara.

L'Amon Bartomeu Payeras. Diu que mai havia vist reunit el Comerç i la Industria d'Inca, com avui, gràcies al President de son gremi; éll serà sempre nostro Mestre. Manifesta que vol la política dels comers, que ell és dels més joves i es llamentà que'ls veis esta sent tant adormits i no haguessen organitzats ja temps enrera aquesta sociedad, que tants bons

resultats ja ha donats con s'es vist en les gestions dels paquets postals.

Acaba aconsellant als patrons la lectura de la legislació dels comers i de les indústries i suplica a la Directiva que se proveesca dels còdic del comers i d'altres lleis que los puga interessar.

Mestre Ramón Reus. Va dir que la salvació d'Inca estava en la Societat. Deven estimà l'obrer que ell és nostre amic que ajuda a fer prosperar nostres indústries. L'obrer no té la culpa de lo que està passant, perquè ha Begut aigos verinoses i és precis mirar per éll procurant donar-li un contra-verí.

Ataca, durament, la política local per haver-nos fet passar per allà on ha volgut.

Afageic que, pel ressurgiment del bé social, posa a disposició de sos amics sos bens, sa persona i tot quant té, i que si fa flaca que'l primer tir sia per ell.?

D. Antoni Juan. (És el Director de la secció bancaria del Gas que s'aixeca obligat per les súpriques dels demés; el qual, en lo seu comportament ha ajudat bastant el comers d'Inca) Diu que és la primera vegada que ha pujat allà d'alt i que encara no estava dins ells; però que brindava perquè la Societat arribàs a la prosperitat que poria i devia per la bondad de la seva finalitat.

El President de la Societat l'Amon Pere Cortés. Havia procurat prolongar el banquet, diu, per no arribar en aqueix moment dels brindis. El Bon-Jesus no m'ha donat aqueix cantó. Però m'havia equivocat respecte de mos companys, puis resulta que tenim colosos oradors que mos han il.lustrat en aques moments solemnes.

Ja som una forsa poderosa i nostra voluntad serà escoltada per lograr la prosperitat del poble; i si no mos entenen indirectement, i arribarà dia que enlloc de noltros cercar, mos cercaràn a noltros per porer realisar qualsevol pla que's tenga en projecte.

Hem d'esser propagandistes de nostra societat i aquesta ha de representat dos organs: els interesaos de canostra i els del poble.

Acabà amb un visca a 'La Unió Industrial', i a la ciutat d'Inca.

Quasi tots els discursos acabaren en visques i foren aplaudits esplendidament, reinant el major entusiasme i animació."

